

2017:1

Jobbhälsobarometern

"Kvinnor 55+ är dubbelt så friska som yngre män"

sveriges
företags
hälsor

Delrapport 2017:1
Sveriges Företagshälsor
2017-10-13

Innehåll

Innehåll	2
Inledning	3
Sammanfattning	3
Om Jobbhälsobarometern	4
Om Sveriges Företagshälsor	5
Allt färre friska på arbetsmarknaden.....	6
Kvinnor 55+ är friskare än yngre män.....	7
De som har det mest psykiskt obehagligt på jobbet är oftare sjuka	8
Psykiskt obehag i jobbet allt vanligare – särskilt bland de yngre	9
En miljon känner psykiskt obehag inför jobbet	10
Psykiskt obehag på jobbet dubbelt så vanligt för yngre kvinnor jämfört med äldre män.....	11
Sömnlöst för anställda som känner psykiskt obehag inför jobbet	12
Restauranganställda riskerar psykiskt obehag i dubbelt så stor utsträckning som bankanställda.....	13
Mobbning och trakasserier på arbetsplatsen vanligare vid upplevda psykiska obehag i arbetet	14
Arbetet påverkar hälsan negativt bara för de som känner psykiskt obehag att gå till jobbet.....	15
Psykiskt obehag inför jobbet ger kaos i livspusslet.....	16
Fysisk smärta och psykiskt obehag går hand i hand	17
De som upplever psykiska obehag att gå till jobbet ger chefen låga betyg	18
Låg sjukfrånvaro på arbetsplatser som är fria från psykiskt obehag.....	19
Chefer upplever psykiska obehag att gå till jobbet i samma utsträckning som alla anställda	20
Mer vanligt med psykiskt obehag inför jobbet bland utlandsfödda	21

Inledning

Lättare psykisk ohälsa kan orsakas av faktorer både i och utanför arbetet. Det finns ett starkt vetenskapligt underlag för ett samband mellan faktorer i arbetsmiljön och psykisk ohälsa. Det är dock ofta svårt eller till och med omöjligt att särskilja olika faktorer inverkan. Olika faktorer kan ge upphov till *samma typ av besvär* – till exempel depression. Samma faktor kan också ge upphov till *olika slags besvär* – såsom ångest hos vissa och depression eller stressreaktion hos andra. Dessutom påverkar problem i arbetet funktionen i privatlivet och vice versa.

Arbetet i sig är en friskfaktor. Goda arbetsplatser förebygger och skyddar mot påfrestningar som kan orsaka lättare psykisk ohälsa. Vad som definierar den goda arbetsplatsen finns de en mycket forskning kring, och några av de faktorer som är viktiga är:

- Ett gott ledarskap (rättvist, stödjande, inkluderande)
- Kontroll i arbetet (inflytande och stimulans)
- Balans mellan arbetsinsats och belöning
- Tydliga mål
- Balans mellan arbete och fritid

I jobbhälsobarometern kan vi se tydliga mönster kring upplevelsen av ledarskapet på arbetsplatsen och hur väl balansen mellan privatliv och arbetsliv ser ut.

Sammanfattning

I denna undersökning har vi valt att fokusera på skillnader i den upplevda arbetsmiljön mellan män och kvinnor och olika ålderskategorier. Vi undersöker också tänkbara orsaker till det samt om det ser olika ut mellan chefer och övriga medarbetare.

Det vi ser i materialet är att det finns skillnader mellan män och kvinnor kring hur de upplever sin arbetsmiljö och hur de känner inför att gå till arbetet. Vi ser också att utvecklingen av antalet helårsfriska är fortsatt negativ och att den kraftiga ökning av upplevda psykiska obehag inför jobbet som vi såg 2013, framförallt för den yngre åldersgruppen upp till 30 år, kvarstår. För andra åldersgrupper, med något undantag, har upplevelsen av psykiska obehag inför att gå till jobbet ökat. **Ökningen innebär att nästan en miljon personer på svenska arbetsmarknad har känt psykiskt obehag att gå till arbetet några gånger i månaden eller oftare.**

Förutom att vi ser vissa könsskillnader ser vi också åldersskillnader. Ett resultat av undersökningen är att ungefär dubbelt så många kvinnor i åldersgruppen upp till 30 upplever ett psykiskt obehag av att gå till arbetet än vad män mellan 55–65 år gör.

Bland de som upplever ett psykiskt obehag av att gå till jobbet flera gånger varje vecka hittar vi också:

- Att de upplever mobbing och trakasserier på arbetsplatsen i mycket större grad.
- Att de inte upplever en bra balans mellan privatliv och arbetsliv
- Att de i högre grad upplever fysisk smärta orsakad av arbetet.
- Att de i större utsträckning har problem att sova.

Vi kan också konstatera att upplevelsen hur ledarskapet ser ut på den egna arbetsplatsen är sämre bland de som upplever ett psykiskt obehag av att gå till arbetet. De som inte upplever ett psykiskt obehag av att gå till jobbet anser i större utsträckning att den närmsta chefens ledaregenskaper är höga.

Rapporten visar också att hur man upplever arbetsmiljön inte har med att med positionen att göra. Det är lika många med som utan chefsansvar som anger att de på grund av sitt arbete känt psykiskt obehag av att gå till arbetet.

Om Jobbhälsobarometern

Jobbhälsobarometern, som sedan 2007 genomförs årligen bygger på ett representativt urval av svenskar i åldern 20 – 65 år som arbetar minst halvtid. Den kompletterar på ett statistiskt sätt den bild vi inom företagshälsovården ser av hur arbetsmiljö, hälsa och medarbetartrivsel utvecklas bland anställda och på arbetsplatser. Samtliga uppgifter i Jobbhälsobarometern bygger på de anställdas egen uppfattning och skattning.

Syftet med Jobbhälsobarometern är att visa på trender när det gäller hälsa och synen på arbetet, skillnader mellan sektorer, åldrar och branscher med mera samt att visa på samband mellan hälsa, sjukdagar och arbete.

Jobbhälsobarometern har för åren 2007 – 2013 byggt på telefonintervjuer. Sedan 2014 har datainsamlingen också skett postalt och genom web-portal.

I samband med det har vi även kraftigt utökat antalet respondenter från ca 4 500 till ca 10 000 personer. Detta gör Jobbhälsobarometern till landets största **nationella representativa årliga** undersökning om arbetsmiljö, hälsa, ohälsa, arbetsförhållanden med mera (*Den officiella AKU/AMU-undersökningen genomförs vartannat år.*)

Något om redovisningsprinciper

Jobbhälsobarometern består av ett 70-tal olika frågor om arbetsförhållanden, hälsa, sjukfrånvaro, motivation, etc samt därutöver ett antal andra variabler. Några frågor besvaras med ja eller nej, några med flera olika svarsalternativ medan flertalet av frågorna är formulerade som påstående där respondenten ombeds ange hur nöjd man är eller hur mycket man instämmer i påståendet på en tiogradig skala.

När vi i olika diagram redovisar de sistnämnda frågorna (10-skals frågorna) använder vi ibland medelvärde men oftast redovisar vi andelen som ger ett tydligare uttryck för att man instämmer alternativt inte instämmer eller är nöjd alternativt inte nöjd. Värdena 8-10 på en tiogradig skala där 10 = "Instämmer helt" och 1="instämmer inte alls" kategoriserar vi som "Instämmer" medan värden 1-4 kategoriseras som "Instämmer inte". Motsvarande sker vad gäller nöjd/icke nöjd, bra/icke bra etc.

Över tiotusen anställda ger svar på tal

För 2017 har totalt 10 488 respondenter besvarat frågorna i Jobbhälsobarometern av ett totalt representativt urval på drygt 17 500 personer. Urvalet har skett utifrån befolkningsregistret i åldersgruppen 20 – 65 år samt med en årsinkomst över 100 000 kr (*minst halvtid*). Ungefär 60 procent har besvarat enkäten elektroniskt på web-portal, resterande ca 40 procent genom telefonintervjuer.

Genom att Jobbhälsobarometern nu omfattar ca 10 000 personer kan vi också göra fler nedbrytningar på exempelvis ålder, kön, sektorer, näringsgrenar, vissa yrken, regioner, inkomst, utbildning, sjukdagar etc.

Denna rapport fokuserar på olika frågeställningar och bakgrundsvariabler kring psykisk ohälsa i arbetslivet. Av totalt 10 488 respondenter har 99,9 procent eller 10 316 besvarat frågan om och i så fall hur ofta man på grund av arbetet upplevt psykiskt obehag att också gå till jobbet. Här har 743 respondenter (7,2 procent) uppgett att de på grund av arbetet känt psykiskt obehag att gå till arbetet flera gånger varje vecka. Detta är statistiskt signifikant ner till +/- 0,5 procentenheter. När vi sedan i olika diagram redovisar hur dessa 7,3 procent också upplever andra frågeställningar i relation till arbetet minskar naturligtvis den statistiska säkerheten. En tumregel kan vara att skillnader bör ligga på mellan 2,5 - 4 procentenheter för att vara statistiskt säkerställda (på en 95-% signifikansnivå). Det hindrar dock inte att även mindre skillnader kan vara väl så intressanta.

Sveriges Företagshälsor samarbetar med SKI, Svenskt Kvalitetsindex och Svenskt Jobbhälsindex när det gäller datainsamling till och bearbetning av Jobbhälsobarometern.

Om Sveriges Företagshälsor

Sveriges Företagshälsor är företagshälsovårdens branschorganisation. Vi verkar för att säkerställa en god kvalitet hos landets företagshälsor. Tillsammans med våra medlemmar strävar vi efter att landets arbetsgivare ska få hållbara, effektiva och attraktiva organisationer. Medarbetare ska samtidigt få ett hälsosamt, säkert och stimulerande yrkesliv.

Sveriges Företagshälsors medlemmar utgör huvuddelen av branschen som består av närmare 4000 samverkande specialister inom arbetsmiljö & hälsa, frisk- och sjukvård samt rehabilitering.

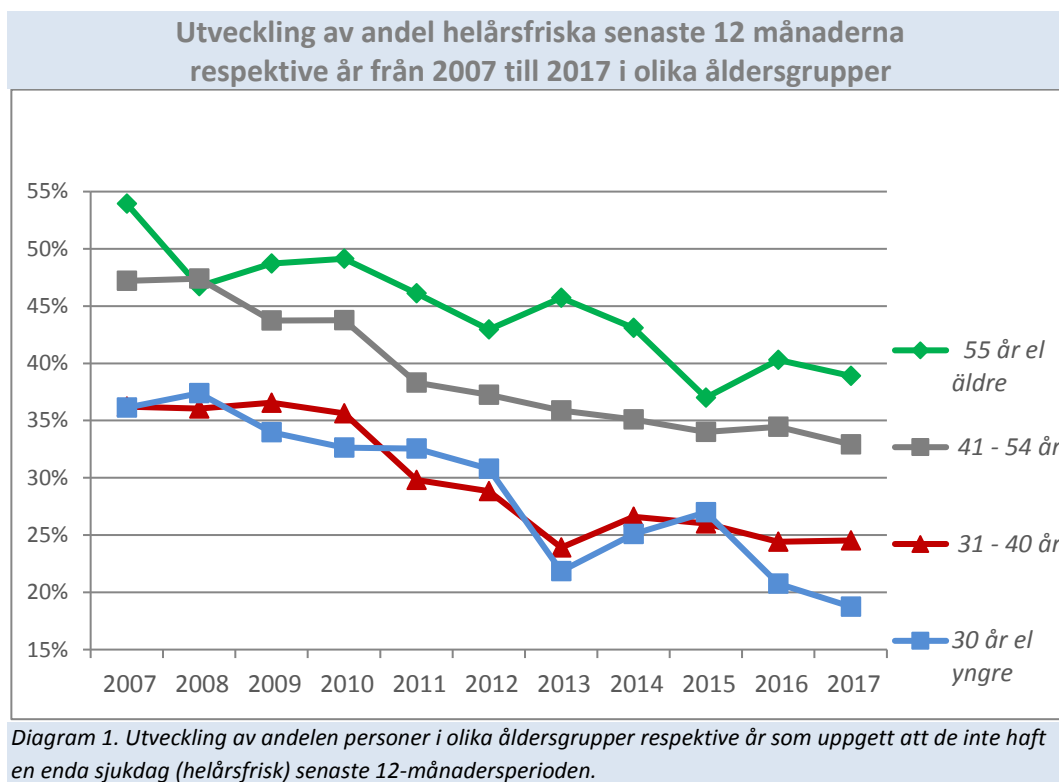
Kontakt för mer information

Peter Munck af Rosenschöld, vd Sveriges Företagshälsor

Telefon direkt: 08 - 762 67 47 E-post: peter.munck@foretagshalsor.se

www.foretagshalsor.se

Allt färre friska på arbetsmarknaden

Med helårsfrisk menas de som inte haft en enda sjukdag senaste 12 månaderna. En av de viktigaste effekterna av att mäta hur många friska det är i en grupp, ett företag eller inom en sektor är att uppmärksamheten flyttas från sjukdom och sjukfrånvaro till hälsa och närvaro. Vår erfarenhet inom företagshälsovården är att även hälsa är smittsam – inte bara sjukdomar. När arbetskamraten mår bra, mår man själv bättre.

Av diagrammet framgår att den övergripande trenden sedan Jobbhälsobarometern infördes 2007 har varit negativ, dvs allt färre helårsfriska. Det framgår också tydligt att den äldre arbetskraften i mindre utsträckning är sjukfrånvarande jämfört med de unga. 2017 uppger endast 19 procent av arbetskraften 20 till 30 år att de inte haft en enda sjukfrånvarodag senaste 12 månaderna. Det är den lägsta andelen sedan Jobbhälsobarometern infördes.

Kvinnor 55+ är friskare än yngre män

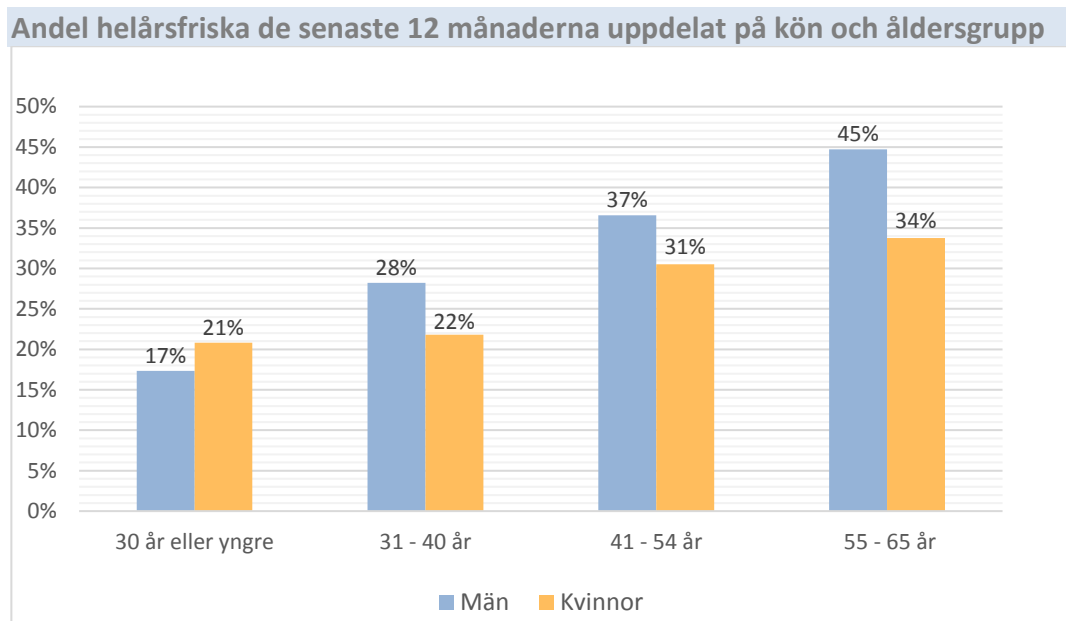

Diagram 2: Andel kvinnor respektive män i olika åldersgrupper som varit helårsfriska. Med helårsfrisk menas de som inte haft en enda sjukfrånvarodag senaste 12-månadersperioden.

Av diagrammet framgår att endast 17 procent män som är 30 år eller yngre har varit helårsfriska senaste året. Bland de äldre männen, de som fyllt 55 år, är det hela 45 procent som varit helårsfriska – mer än dubbelt så vanligt som bland de yngre.

De yngre männen i åldern 30 år eller yngre är mer sjuka än sina jämnåriga kvinnliga kollegor. I de äldre åldersgrupperna är förhållandet det omvända där är kvinnorna mer sjuka än sina manliga kollegor.

Värt att notera är att kvinnor 55 + är dubbelt så friska som män 30 år eller yngre.

De som har det mest psykiskt obehagligt på jobbet är oftare sjuka

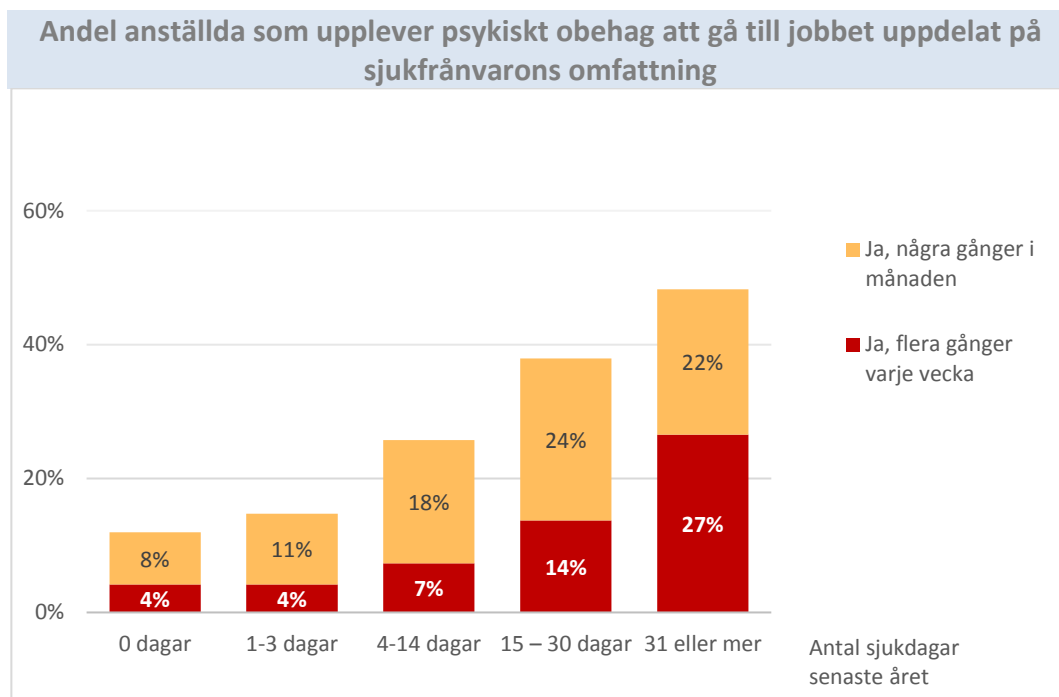

Diagram 3. Andel anställda som på grund av arbetet känt psykiskt obehag att gå till jobbet flera gånger varje vecka eller några gånger i månaden uppdelat på hur många sjukfrånvarodagar den anställde haft senaste året.

Det finns ett samband mellan längden på sjukfrånvaro och upplevelsen av att ha känt psykiskt obehag av att gå till jobbet. Bland de som anger att de inte har haft en enda sjukdag det senaste året anger totalt 12 procent (8+4 procent) att de har upplevt ett psykiskt obehag av att gå till jobbet. Av de som varit frånvarande från arbetet på grund av sjukdom 31 dagar eller mer har hälften (22 + 27 procent) känt psykiskt obehag av att gå till arbetet några gånger per månad eller oftare.

Psykiskt obehag i jobbet allt vanligare – särskilt bland de yngre

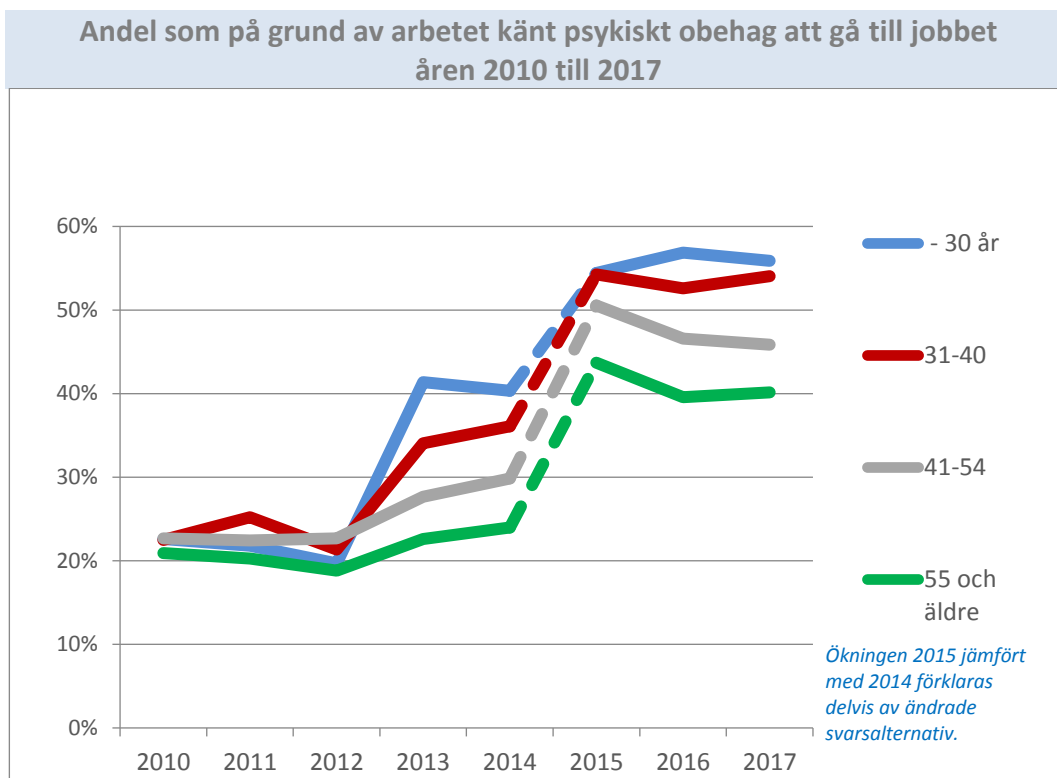
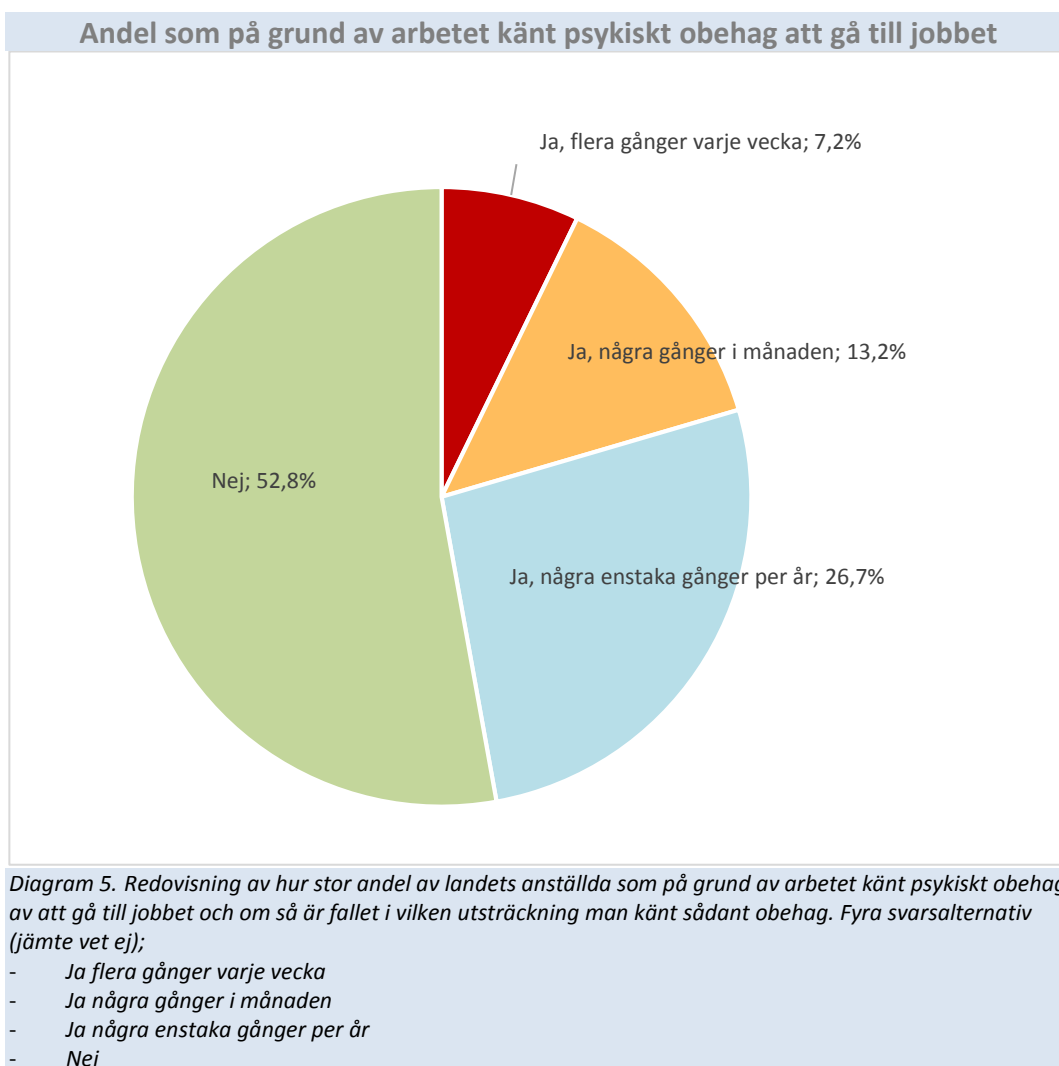

Diagram 4. Andel anställda i olika åldersgrupper som på grund av arbetet känt psykiskt obehag att gå till jobbet.

Av diagrammet framgår att andelen anställda som på grund av arbetet upplevt psykiskt obehag av att gå till jobbet ökade kraftigt under 2013. Denna ökning var särskilt markant för den yngre delen av arbetskraften. Vi ser också att denna höga andel låg kvar 2014 eller till och med ökade ytterligare. Det är huvudorsaken till att vi från och med 2015 har förändrat svarsalternativen. Fram till och med 2014 fanns tre svarsalternativ: ja, nej samt vet ej. Från och med 2015 har ja-alternativet delats upp i tre olika intervall; (a) ja flera ggr varje vecka, (b) ja några ggr per månad och (c) ja några ggr per år.

Denna förändring av svarsalternativen gör att den ökning vi ser i diagrammet för 2015 sannolik i huvudsak beror på just ändrade svarsalternativ. Inga andra data i Jobbhälsobarometern pekar på några större förändringar av den psykiska ohälsan mellan åren 2014 och 2015. Den kraftiga ökningen av upplevda psykiska obehag inför jobbet som skedde 2013, framförallt för den yngre åldersgruppen, kvarstår och har ökat 2017 i vissa åldersgrupper.

En miljon känner psykiskt obehag inför jobbet

Av diagrammet framgår att drygt 7,2 procent känt psykiskt obehag på grund av arbetet att gå till jobbet flera gånger varje vecka. Ytterligare 13,2 procent upplever samma obehag några gånger i månaden. Det är sammanlagt över 20 procent – mer än var femte anställd. Det motsvarar en miljon personer på hela den svenska arbetsmarknaden (om vi räknar med närmare 5 miljoner i arbete) som alltså känt psykiskt obehag att gå till jobbet några gånger i månaden eller oftare. Av dessa är det över 350 000 som känt psykiskt obehag av att gå till jobbet flera gånger varje vecka.

Psykiskt obehag på jobbet dubbelt så vanligt för yngre kvinnor jämfört med äldre män

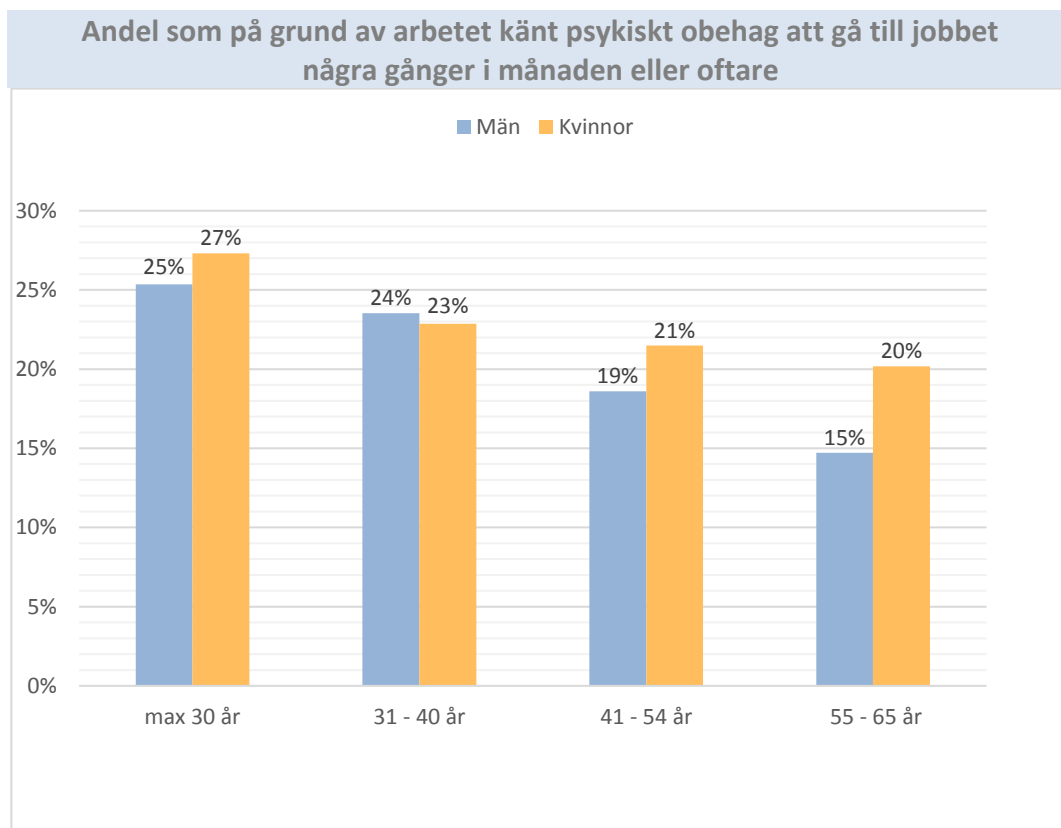
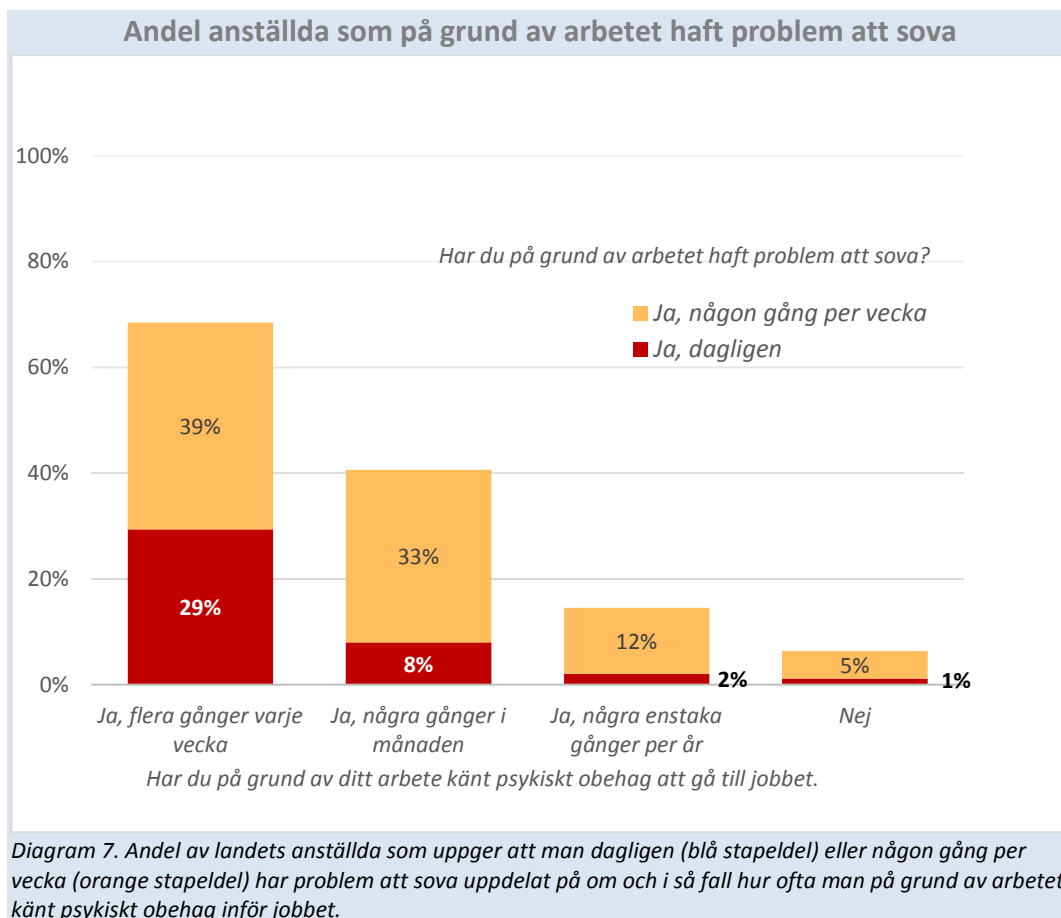

Diagram 6. Redovisning av hur stor andel av landets anställda som på grund av arbetet känt psykiskt obehag av att gå till jobbet flera gånger varje vecka eller några gånger i månaden uppdelat på ålder och kön.

Av diagrammet framgår att ca 27 procent av kvinnor 30 år eller yngre har angett att de har känt psykiskt obehag att gå till jobbet flera gånger varje vecka eller i varje fall några gånger per månad. Det är nästan dubbelt så vanligt jämfört med män 55 år eller äldre. Bland dessa är det knappt 15 procent som känt psykiskt obehag inför jobbet några gånger i månaden eller oftare.

Sömlöst för anställda som känner psykiskt obehag inför jobbet

Av diagrammet framgår att nästan hela 70 procent (39 + 29 procent) av de som uppgett att de känt psykiskt obehag av att gå till jobbet flera gånger varje vecka också har problem att sova någon gång varje vecka. Motsvarande andel för de som aldrig upplevt psykiskt obehag inför att gå till jobbet är bara ca 6 procent (5 + 1 procent).

Restauranganställda riskerar psykiskt obehag i dubbelt så stor utsträckning som bankanställda

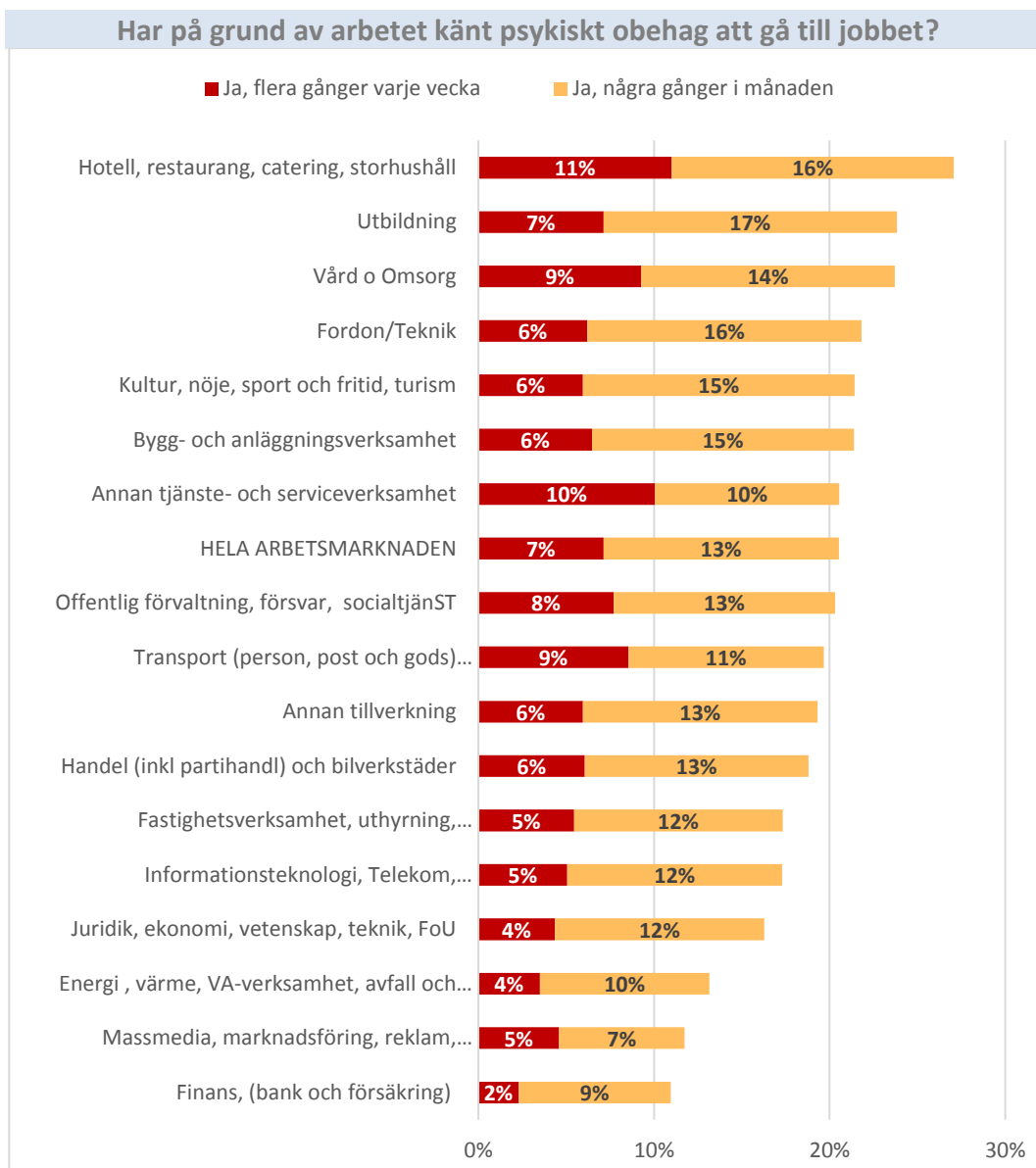

Diagram 8. Andel av de anställda inom olika näringsgrenar som på grund av arbetet känt psykiskt obehag att gå till jobbet.

Av diagrammet framgår det är betydligt vanligare att på grund av arbetet känna psykiskt obehag av att gå till jobbet inom hotell och restaurang, skola, vård och omsorg jämfört med verksamheter inom finans, massmedia, marknadsföring etc. Ungefär en fjärdedel av de anställda inom hotell och restaurang, utbildning, vård och omsorg har på grund av arbetet känt psykiskt obehag att gå till jobbet flera gånger varje vecka eller några gånger varje månad. Motsvarande andel bland bank- och försäkringsanställda är drygt 10 procent.

Mobbning och trakasserier på arbetsplatsen vanligare vid upplevda psykiska obehag i arbetet

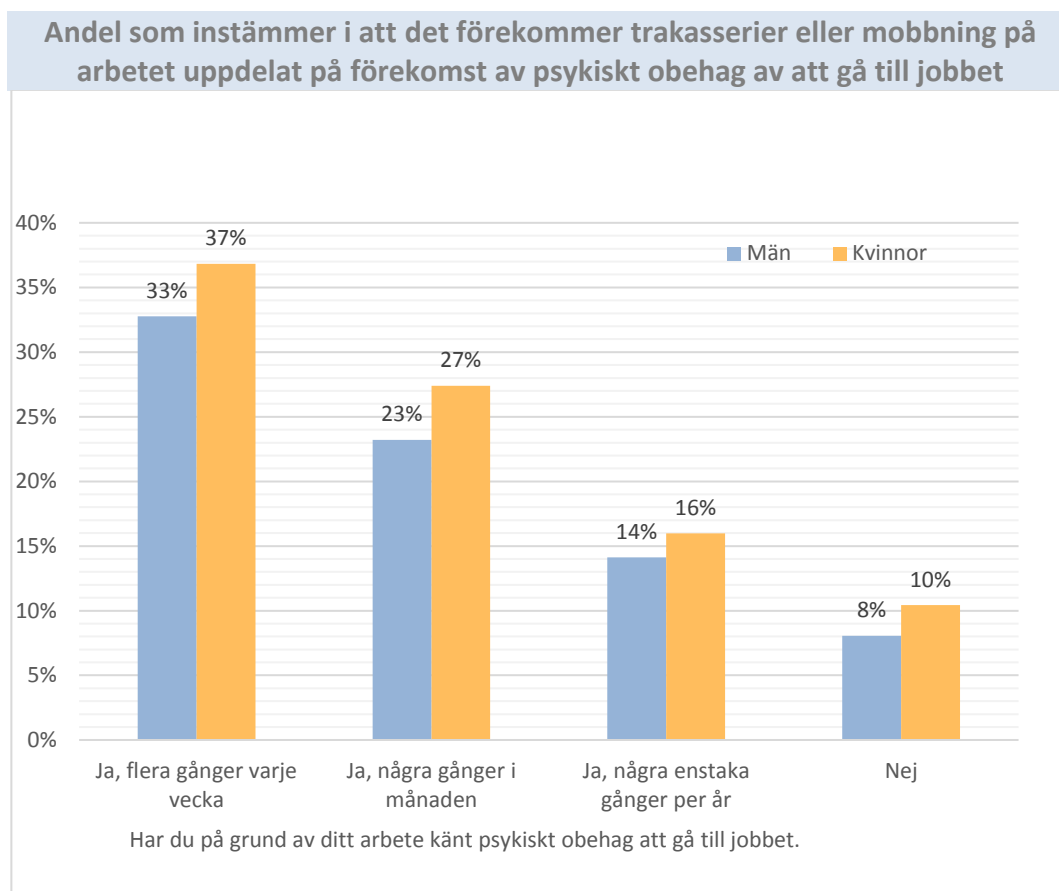

Diagram 9. Andel av landets anställda som uppgett att man själv eller någon kollega blivit utsatt för trakasserier eller mobbning på arbetet senaste året uppdelat på om och i så fall hur ofta man på grund av arbetet har känt psykiskt obehag inför jobbet.

Diagrammet visar att hela 37 procent av de kvinnor som känt psykiskt obehag att gå till jobbet också anser att det förekommer mobbning och trakasserier på arbetsplatsen, bland männen upplever 33 procent samma sak. Motsvarande andel av de män som inte alls känt något psykiskt obehag är bara 8 procent och bland kvinnor 10 procent.

Av diagrammet framgår också att kvinnor generellt i större utsträckning än männen anser att det förekommer mobbning och trakasserier på sin arbetsplats.

Arbetet påverkar hälsan negativt bara för de som känner psykiskt obehag att gå till jobbet

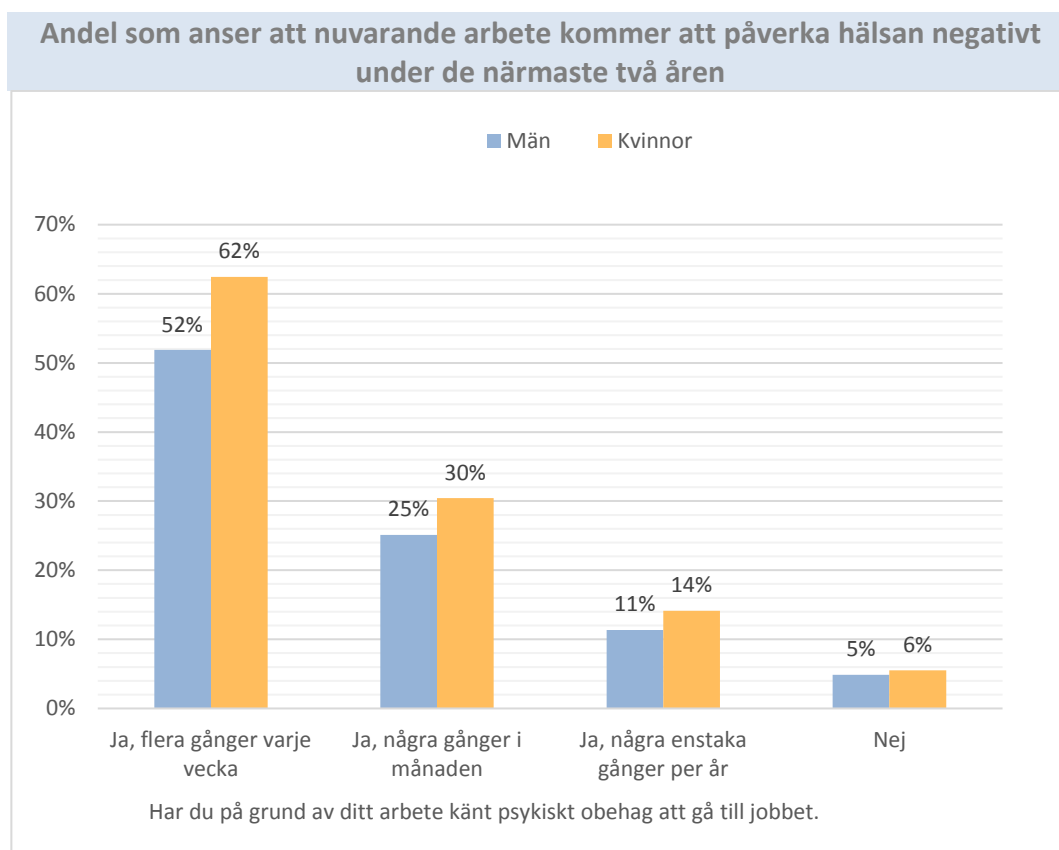

Diagram 10. Andel anställda män och kvinnor som anser att nuvarande arbete påverkar hälsan negativt uppdelat på om och i så fall hur ofta man på grund av arbetet känt psykiskt obehag att gå till jobbet.

Diagrammet visar hur stor andel av landets anställda som uppgett att arbetet påverkar hälsan negativt uppdelat på om och i så fall hur mycket man på grund av arbetet har känt psykiskt obehag inför jobbet. Av diagrammet framgår att hela 62 procent av de kvinnor som uppgett att de känt psykiskt obehag av att gå till jobbet flera gånger varje vecka också anger att arbetet kommer att påverka hälsan negativt de kommande åren, bland männen anger 52 procent samma sak. Motsvarande andel för de män som aldrig upplevt psykiskt obehag inför att gå till jobbet är endast 5 procent och bland kvinnorna 6 procent.

Psykiskt obehag inför jobbet ger kaos i livspusslet

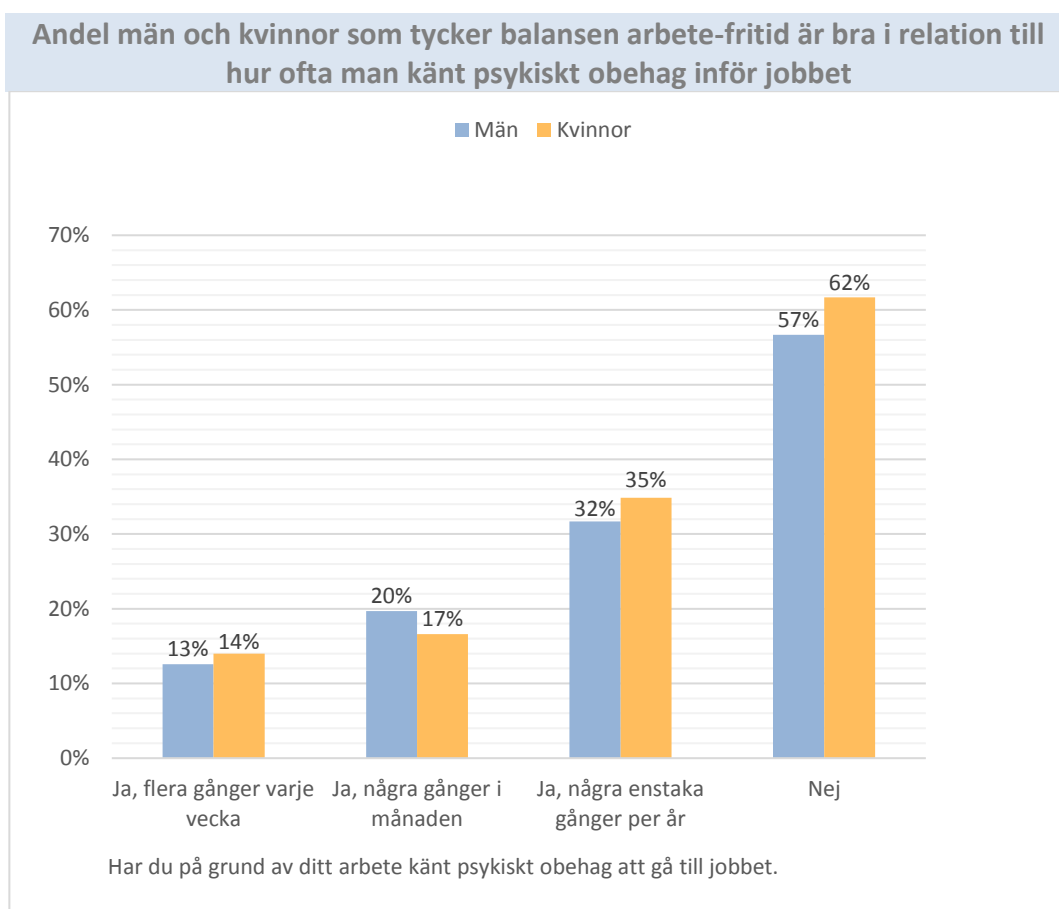

Diagram 11. Andel av landets anställda män och kvinnor som tycker att det är bra balans mellan arbetet och privatlivet uppdelat på om och i så fall hur ofta man på grund av arbetet har känt psykiskt obehag inför jobbet.

Anställda som inte känt psykiskt obehag inför jobbet instämmer i större utsträckning i att det är bra balans mellan arbete och fritid jämfört med de som känt psykiskt obehag. Av diagrammet framgår att endast 13 procent av de män, och 14 procent av de kvinnor som upplever ett psykiskt obehag av att gå till jobbet tycker att det är en bra balans mellan arbetslivet och privatlivet. Bland de som inte upplever ett psykiskt obehag av att gå till jobbet upplever 57 procent av männen och 62 procent av kvinnorna att det är en balans mellan arbetslivet och privatlivet.

Fysisk smärta och psykiskt obehag går hand i hand

Andel män och kvinnor som på grund av arbetet känt fysisk smärta i relation till hur ofta man känt psykiskt obehag inför jobbet

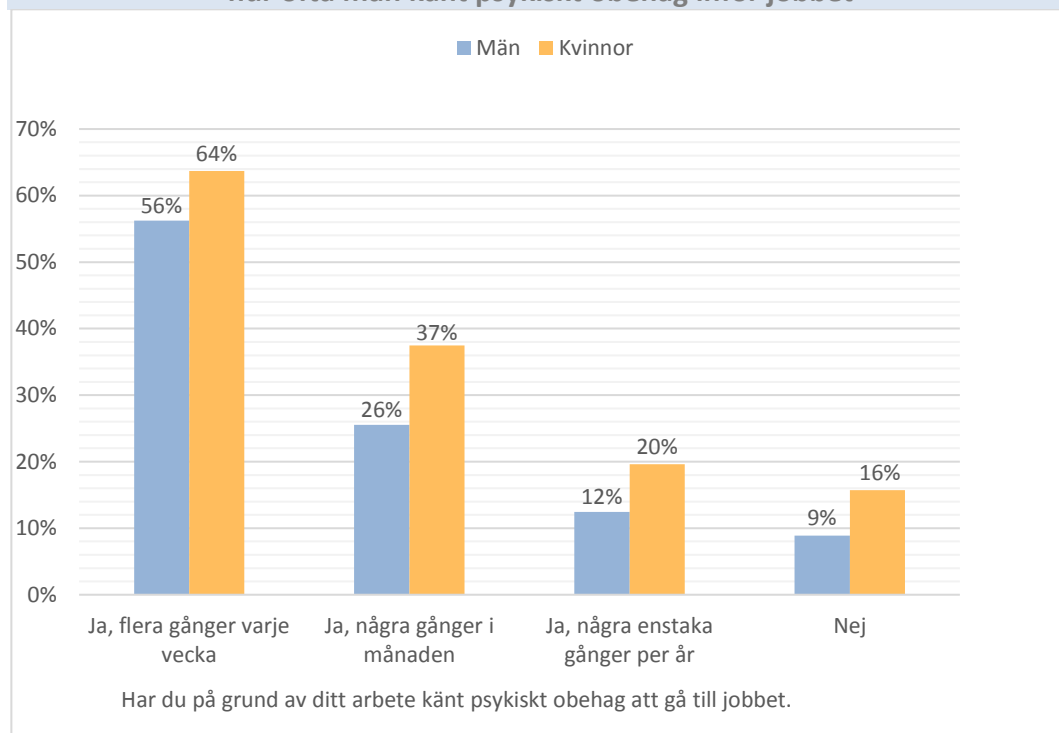

Diagram 12. Andel av landets anställda män och kvinnor som på grund av arbetet känt fysisk smärta flera gånger i veckan uppdelat på om och i så fall hur ofta man på grund av arbetet har känt psykiskt obehag inför jobbet.

Diagrammet visar att ju oftare man upplevt psykiskt obehag inför jobbet desto vanligare är det att man också upplevt fysisk smärta flera gånger i veckan. 64 procent av de kvinnor som känt psykiskt obehag inför jobbet flera gånger varje vecka har också känt fysisk smärta på grund av arbetet flera gånger varje vecka. Bland männen är det 56 procent av de som känt psykiskt obehag inför jobbet flera gånger varje vecka som också har känt fysisk smärta på grund av arbetet flera gånger varje vecka. De som anger att de inte känner något psykiskt obehag av att gå till jobbet anger också i mycket mindre grad att de har upplevt någon fysisk smärta på grund av arbetet (9 respektive 16 procent)

De som upplever psykiska obehag att gå till jobbet ger chefen låga betyg

Andel män och kvinnor som anser att närmsta chefs ledaregenskaper är hög i relation till hur ofta man känt psykiskt obehag inför jobbet

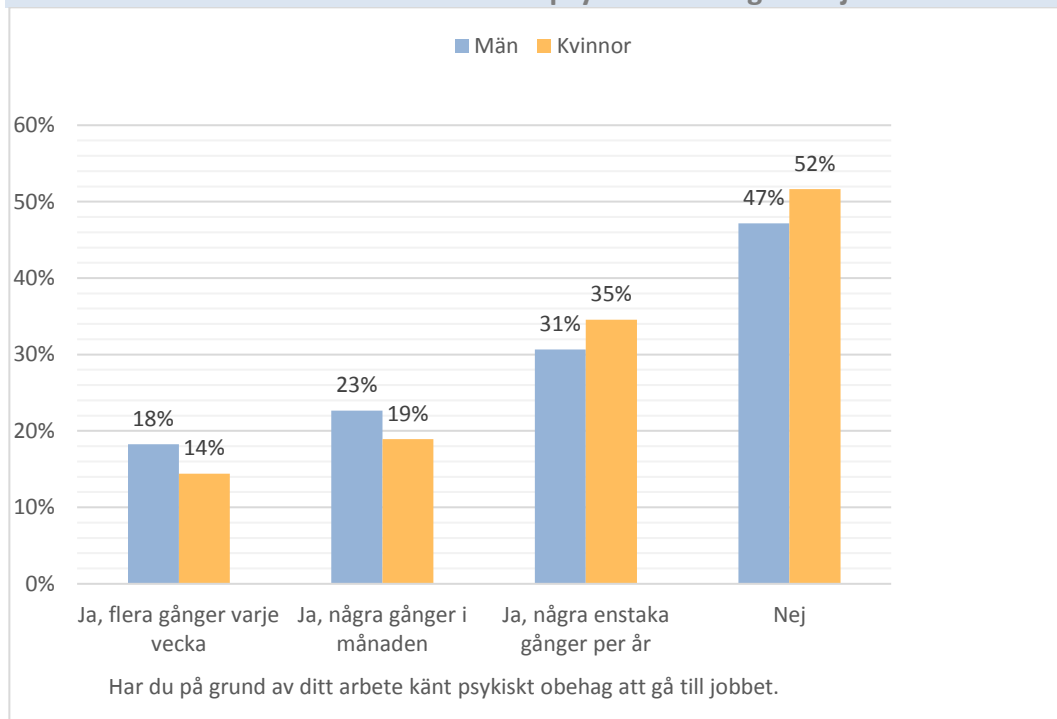

Diagram 13. Andel av landets anställda män och kvinnor som anser att närmsta chefs ledaregenskaper är hög uppdelat på om och i så fall hur ofta man på grund av arbetet har känt psykiskt obehag inför jobbet.

Diagrammet visar att ju oftare man upplevt psykiskt obehag inför jobbet desto sämre upplever man närmaste chefs ledaregenskaper. Endast 14 procent av de kvinnor som känt psykiskt obehag flera gånger i veckan anser att chefens ledaregenskaper är höga. Motsvarande andel bland de kvinnor som inte upplevt psykiskt obehag är hela 52 procent - nästa fyra gånger högre.

Låg sjukfrånvaro på arbetsplatser som är fria från psykiskt obehag

Andel män och kvinnor som anser att det är låg sjukfrånvaro på arbetsplatsen i relation till hur ofta man känt psykiskt obehag inför jobbet

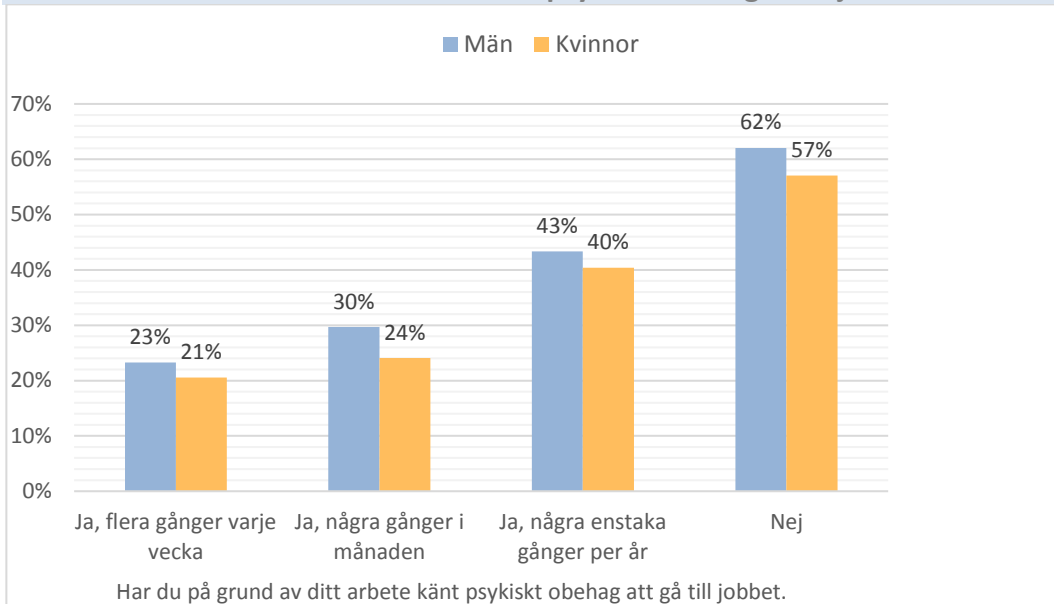

Diagram 14. Andel av landets anställda män och kvinnor som anser att det är låg sjukfrånvaro på arbetsplatsen uppdelat på om och i så fall hur ofta man på grund av arbetet har känt psykiskt obehag inför jobbet.

Diagrammet visar att män generellt i större utsträckning än kvinnor håller med om att sjukfrånvaron är låg på arbetsplatsen. Däremot är det stor skillnad på hur man upplever sjukfrånvaron på arbetsplatsen beroende på om och hur ofta man känt psykiskt obehag av att gå till jobbet. Hela 62 procent av de män som *inte* känt psykiskt obehag inför att gå till jobbet tycker också att sjukfrånvaron är låg. Motsvarande andel av de kvinnor som känt psykiskt obehag flera gånger varje vecka är bara 21 procent - en tredjedel.

Chefer upplever psykiska obehag att gå till jobbet i samma utsträckning som alla anställda

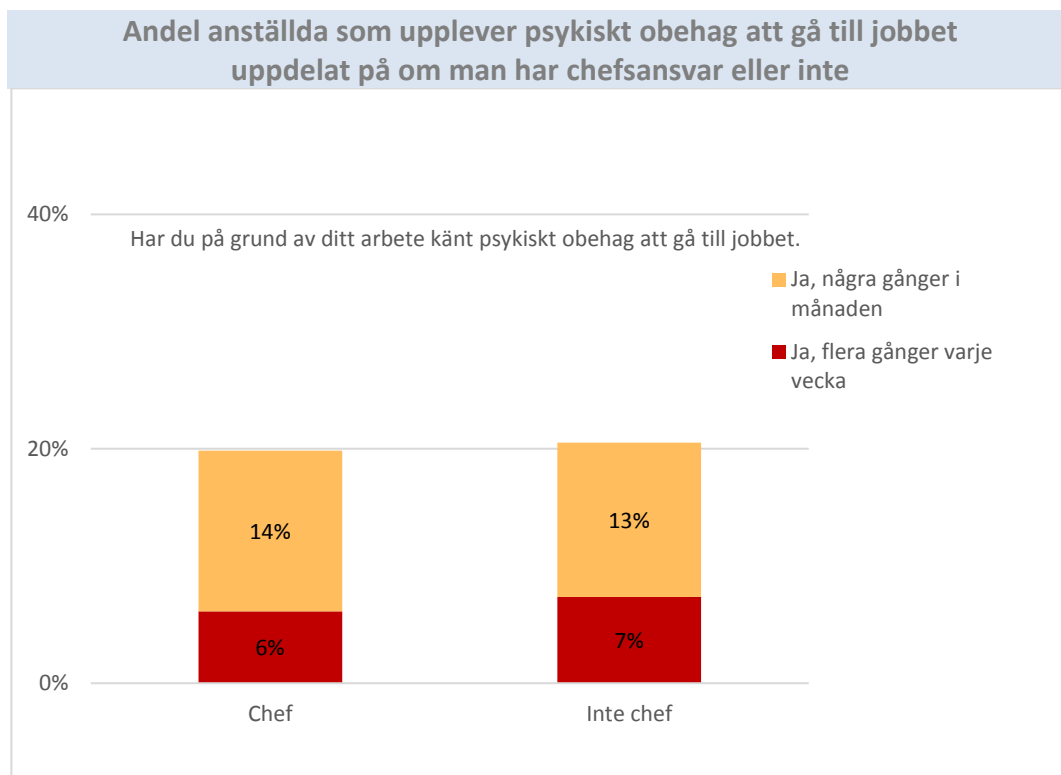
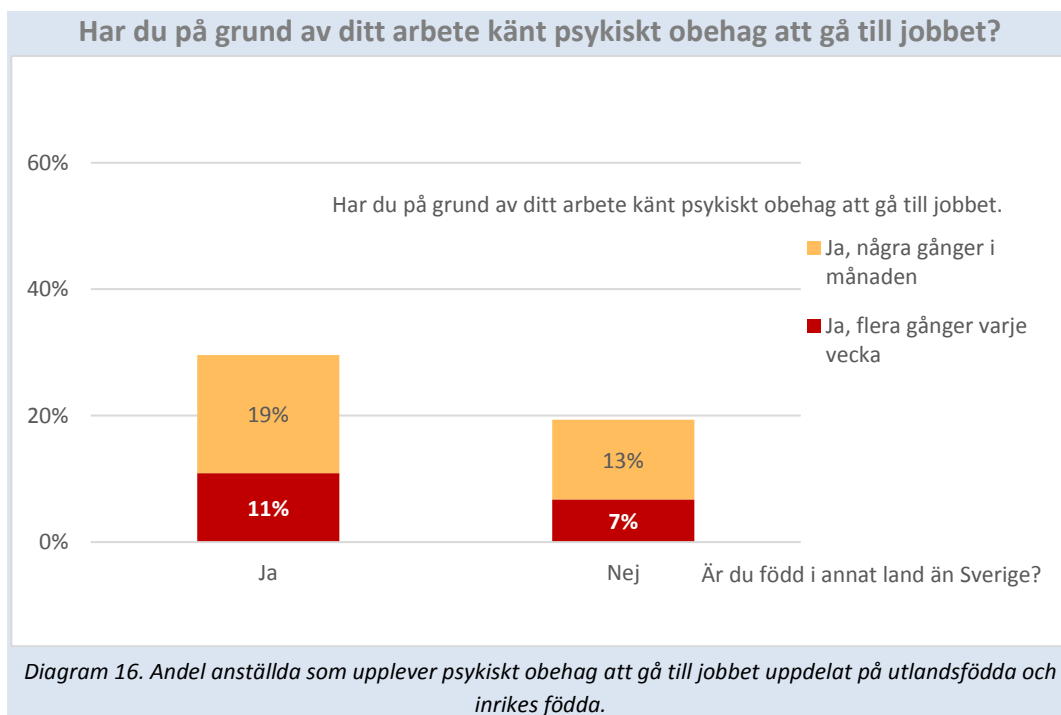

Diagram 15. Andel anställda som upplever psykiskt obehag uppdelat på om man har chefsansvar eller inte.

Av diagrammet framgår att chefer upplever psykiskt obehag i jobbet i samma utsträckning som övriga anställda.

Mer vanligt med psykiskt obehag inför jobbet bland utlandsfödda

Av diagrammet framgår att utlandsfödda upplever psykiskt obehag i jobbet i högre grad 31 procent (19 + 11 procent) jämfört med anställda som är födda i Sverige.

sveriges
företags
hälsor

Delrapport 2017:1
Sveriges Företagshälsor
2017-10-13